

**ضوابط و مقررات تدوین تحقیق‌پایانی مبتنی بر
آئین نامه تحقیق‌پایانی مرکز مدیریت حوزه‌های
علمیه خاوران**

(با رویکرد طرح‌نامه نویسی)

تهیه و تنظیم:

اشرف عظیمی - مریم صداقتی

فهرست مطالب

فصل اول: ضوابط و مقررات کلی

۶	ماده ۱: تعاریف
۶	ماده ۲: تحقیق پایانی
۶	ماده ۳:
۶	ماده ۴:
۶	ماده ۵:
۶	ماده ۶:
۷	ماده ۷:
۷	ماده ۸:
۷	ماده ۹:
۷	ماده ۱۰:
۷	ماده ۱۱:
۷	ماده ۱۲:
۷	ماده ۱۳:
۸	ماده ۱۴:
۸	ماده ۱۵: اقدامات و وظایف طلبه

فصل دوم: آیین نامه محتوایی تحقیق پایانی

۹	الف) چکیده
۹	گونه شناسی چکیده
۱۰	اهداف چکیده
۱۰	محورهای چکیده
۱۰	حجم چکیده
۱۰	زبان چکیده
۱۰	ب) مقدمه
۱۰	ج) طرحنامه (کلیات تحقیق)
۱۰	۱- تعریف و تبیین موضوع
۱۱	۲- اهمیت و ضرورت
۱۲	۳- اهداف و فواید تحقیق
۱۲	۴- پیشینه موضوع
۱۳	۵- سوال های تحقیق
۱۴	۶- فرضیه تحقیق
۱۴	۷- پیش فرضهای تحقیق
۱۴	۸- روش تحقیق
۱۶	۹- مفاهیم و متغیرها
۱۷	۱۰- ساختار تحقیق
۱۷	۱۱- محدودیتها، مشکلات و موانع تحقیق
۱۷	د) نتیجه گیری
۱۸	ه) پیشنهادهای پژوهشی

۱۸

الف) آیین نگارشی ۱۸

- ۱- فهرست مطالب ۱۸
- ۲- حاشیه صفحات تحقیق پایانی ۱۸
- ۳- شماره گذاری صفحات ۱۸
- ۴- شماره گذاری موضوعات ۱۸
- ۵- قوانین عمومی ۱۹
- ۶- نقل قول مستقیم ۲۱
- ۷- پاورقی (پانوشت) ۲۱
- ۸- نوع و اندازه ی قلم ۲۳

ب) قرار گرفتن صفحات تحقیق پایانی ۲۴

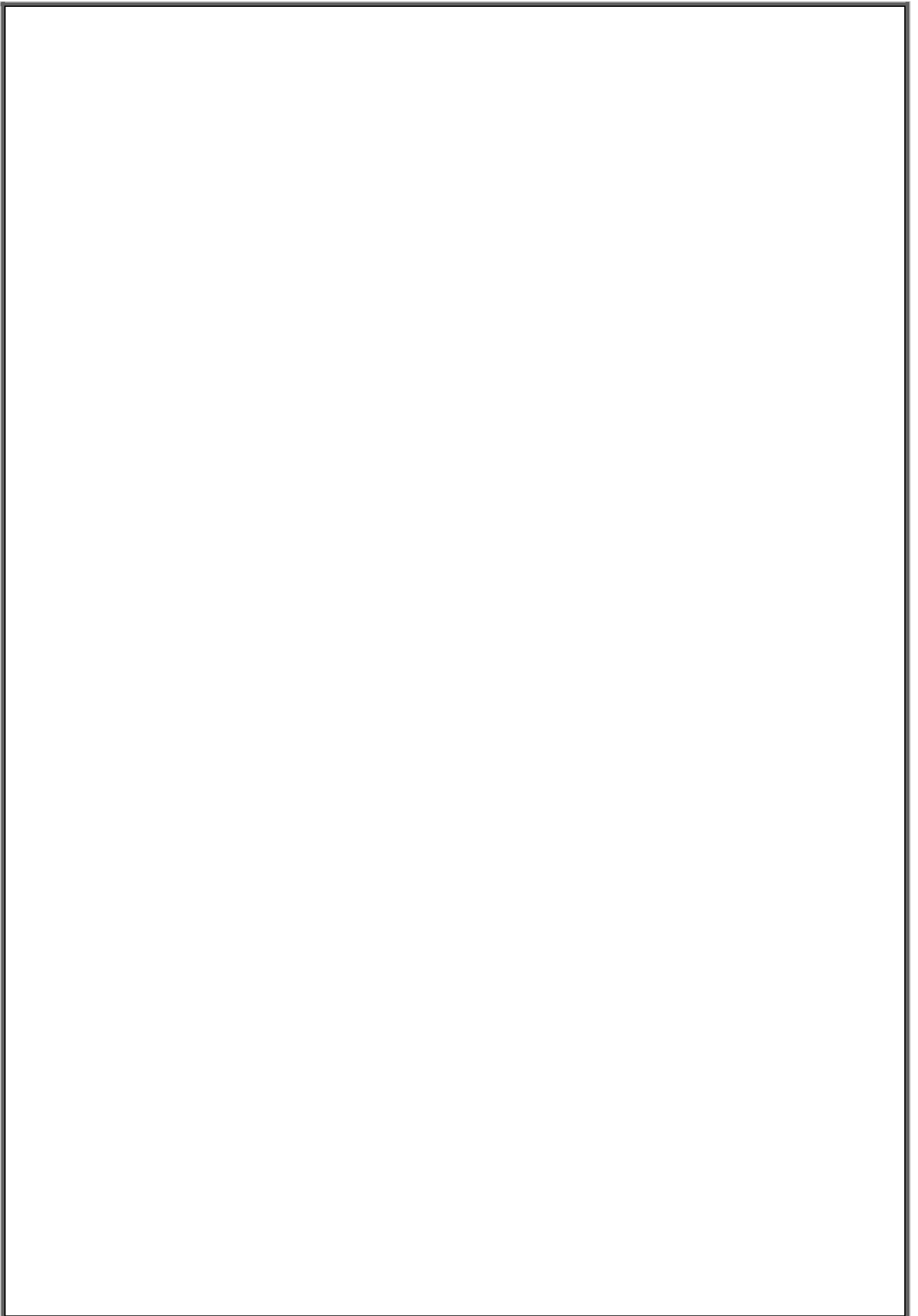
- ۱- جلد تحقیق پایانی ۲۴
- ۲- صفحه سفید ۲۵
- ۳- بسم الله الرحمن الرحيم ۲۵
- ۴- تصویر (کپی) نتیجه ارزیابی هیأت داوران ۲۵
- ۵- صفحه تحمیدیه** ۲۵
- ۶- صفحه تقدیم ۲۵
- ۸- چکیده ۲۵
- ۹- فهرست مطالب ۲۵
- ۱۰- مقدمه ۲۵
- ۱۱- متن اصلی ۲۵
- ۱۲- پیشنهادهای پژوهشی ۲۵
- ۱۳- فهرست منابع ۲۵

۲۷

پیوست

۳۰

فهرست منابع

فصل اول: ضوابط و مقررات کلی

ماده ۱: تعاریف

الف) شورای پژوهشی مدیریت استانی: گروهی علمی است متشکل از اساتید مجرب و متخصص و معاونت پژوهش مدیریت استان (دبیر شورا) که جلسات این شورا در مدیریت استان تشکیل می‌شود. این شورا تصویب موضوعات پیشنهادی مدارس و طرح‌های پژوهشی و ... را بر عهده دارد.

ب) شورای پژوهشی مدرسه علمیه: گروهی است متشکل از اساتید مجرب که در مدارس علمیه تشکیل می‌شود و در انجام فرآیند تحقیق پایانی، وظایفی را بر عهده دارد.

د) هیئت داوران: هیئت داوران که ارزیابی تحقیق پایانی بر عهده آنان است، از استاد راهنما و استاد داور تشکیل می‌شود.

ماده ۲: تحقیق پایانی

تحقیق پایانی، یکی از عناوین مواد درسی در سطح ۲ به ارزش ۳ واحد درسی است. این تحقیق، نتیجه تتبع علمی طلبه درباره موضوعی مشخص است که برابر ضوابط و زیر نظر استاد راهنما به نگارش در می‌آید.

ماده ۳:

هدف از تدوین تحقیق پایانی، سنجش میزان توانمندی طلبه نسبت به انجام روشمند یک تحقیق علمی در حد تتبع، با بهره‌گیری از منابع علمی معتبر (به صورت گردآوری و تقریر اقوال) و ارائه گزارش تحقیق در ساختاری منسجم و منطقی است.

ماده ۴:

مسئولیت امور محتوایی و اجرایی تحقیق پایانی بر عهده معاونت پژوهش مرکز است. این معاونت می‌تواند بخشی از مسئولیت خود را براساس این آیین نامه به مدیریت‌های استانی و مدارس علمیه واگذار کند.

ماده ۵:

انتخاب موضوع تحقیق پایانی برای طلابی که با مدرک دیپلم پذیرفته شده‌اند، پس از گذراندن ۱۷۵ واحد درسی الزامی است.

ماده ۶:

موضوع تحقیق پایانی باید از ویژگی‌های زیر برخوردار باشد:

- ۱- جزئی، شفاف و گویا.
- ۲- جدید و غیر تکراری.
- ۳- مرتبط با موضوعات دینی.
- ۴- متناسب با توان علمی طلبه.
- ۵- داشتن قابلیت تحقیق و تکراری نبودن

*در صورتی که ساختار پیشنهادی طلبه کاملاً متفاوت از تحقیقات مشابه بوده و موضوع مورد نظر از زاویه‌ای دیگر، رویکرد و ابعاد جدیدی در پژوهش ایجاد نماید، موضوع تکراری تلقی نمی‌شود.

ماده ۷:

انتخاب ترجمه متونی که قبلاً ترجمه نشده‌اند، در صورت احراز توانمندی طلبه در زبان‌های مبدأ و مقصد، اثبات ضرورت ترجمه برابر اصول و معیارها به عنوان موضوع تحقیق پایانی، بلامانع است.

ماده ۸:

تحقیق پایانی زیر نظر استاد راهنما تدوین می‌گردد.

ماده ۹:

در صورت تصویب طرح تفصیلی، طلبه نمی‌تواند عنوان تحقیق پایانی خود را تغییر دهد.
*تبصره: پیش از تصویب طرح تفصیلی، طلبه فقط یک بار با ارائه دلایل موجه و تأیید استاد راهنما، مجاز به درخواست تغییر عنوان مصوب تحقیق پایانی است.

ماده ۱۰:

ساختار طرح تفصیلی مصوب، حداکثر تا ۳۰ درصد با تشخیص استاد راهنما قابل تغییر است.
*تبصره: تشخیص میزان درصد تغییرات اعمال شده بر عهده داور است و این بررسی قبل از تشکیل جلسه دفاعیه انجام می‌شود.

ماده ۱۱:

حجم تحقیق پایانی، بدون احتساب فهرست منابع و ضمایم، نباید از ۶۰ صفحه کم‌تر و از ۱۲۰ صفحه بیش‌تر باشد.

*تبصره: در صورتی که موضوع تحقیق پایانی، ترجمه باشد، رعایت حداکثر حجم الزامی نیست.

ماده ۱۲:

طلبه موظف است تحقیق پایانی را در زمان تعیین شده در ابلاغیه، جهت تعیین استاد داور و زمان دفاع، به معاونت پژوهش مدرسه علمیه ارائه دهد. عدم ارائه تحقیق پایانی در مهلت مقرر، به منزله انصراف است.

ماده ۱۳:

- ۱- مهلت دفاع از تحقیق پایانی، محدود به حداکثر سنوات مجاز تحصیل طلبه، حسب آیین‌نامه آموزشی مرکز خواهد بود. چنانچه طلبه نتواند در موعد مقرر، واحد تحقیق پایانی را بگذارند، از دریافت مدرک سطح ۲ محروم می‌شود.
- ۲- تحقیق پایانی باید مطابق محتوای متن کتاب درسی «روش تحقیق»، ضوابط مندرج در این آیین‌نامه و دستورالعمل نگارش تحقیق پایانی (فصل دوم و سوم همین جزوه) به صورت فردی و پس

از تصویب طرحنامه تفصیلی، ظرف مدت حداقل ۴ ماه و حداکثر ۱۲ ماه، به تناسب سنوات مجاز تحصیلی نگاشته شود.

۳- طلبه موظف است حداقل ۴ ماه پیش از پایان سنوات مجاز تحصیلی، تحقیق پایانی خود را برای دفاع تحویل دهد

*تبصره ۱: در موارد خاص، با درخواست کتبی طلبه و تأیید استاد راهنما و معاون پژوهش مدرسه، حداکثر مهلت نگارش، با لحاظ سنوات مجاز تحصیل، تا ۴ ماه قابل تمدید است.

*تبصره ۲: تمدید مهلت بیش از ۴ ماه، با لحاظ سنوات مجاز تحصیل و مورد ۳ ماده ۱۳، در صورت تأیید استاد راهنما و معاون پژوهش مدرسه، با کسر یک امتیاز از بیست نمره تحقیق پایانی، امکان پذیر است.

*تبصره ۳: در مواردی که تاخیر از ناحیه مدرسه علمیه، مدیریت استان یا استاد داور باشد، به حداکثر زمان اضافه خواهد شد.

ماده ۱۴:

طلبه مهمان می‌تواند با موافق مدارس علمیه مبدأ و مقصد، تحقیق پایانی خود را در مدرسه مقصد تدوین کرده، از آن دفاع کند. در این صورت نام مدرسه علمیه مبدأ، روی جلد تحقیق پایانی درج می‌شود.

ماده ۱۵: اقدامات و وظایف طلبه

طلبه در فرایند تحقیق پایانی، اقدامات و وظایف زیر را بر عهده دارد:

۱- مطالعه، نیاز سنجی و مشاوره با اساتید جهت انتخاب موضوع با توجه به علائق، توانمندی و دغدغه‌های فکری خود.

۲- ثبت نام برای نگارش تحقیق پایانی با انتخاب واحد در زمان مقرر همراه با پیشنهاد موضوع یا موضوعات و معرفی استاد راهنما (پیوست شماره ۳).

۳- دریافت مصوبه شورای پژوهش مدرسه در خصوص موضوع و استاد پیشنهادی.

۴- پیشنهاد مجدد موضوع یا استاد راهنما در صورت عدم تصویب موارد در شورا، حداکثر ۲۰ روز پس از پاسخ شورا.

۵- گردآوری سوابق علمی- پژوهشی اساتید راهنمای جدید و ارائه به معاونت پژوهش مدرسه.

۶- دریافت ابلاغیه نگارش تحقیق پایانی (پیوست شماره ۴).

۷- تهیه طرح تفصیلی تحقیق پایانی زیر نظر استاد راهنما (پیوست شماره ۶).

۸- ارائه طرح به استاد راهنما و دریافت نقطه نظرات و انجام اصلاحات لازم.

۹- ارسال طرح به معاونت پژوهش مدرسه، حداکثر ۴ ماه پس از تصویب موضوع و تأیید استاد راهنما در شورا.

- ۱۰- انجام اصلاحات طرحنامه در صورت تشخیص شورا و ارائه به معاونت پژوهش مدرسه، حداکثر ۳۰ روز پس از دریافت نظر شورا.
- ۱۱- ارتباط مستمر با استاد راهنما در طول نگارش تحقیق پایانی و ارائه گزارش پیشرفت کار به وی هر ۴ ماه یکبار (پیوست شماره ۸).
- ۱۲- رعایت برنامه زمانی نگارش.
- ۱۳- ارائه گزارش ۴ ماهه پیشرفت تحقیق پایانی به معاونت پژوهش مدرسه پس از تأیید استاد راهنما (پیوست شماره ۸).
- ۱۴- اتمام فرایند تحقیق و نگارش آن به صورت مکتوب و نهایی سازی تحقیق پایانی.
- ۱۵- ارائه تحقیق پایانی به استاد راهنما و اعمال اصلاحات احتمالی.
- ۱۶- اعلام آمادگی دفاع با تأیید استاد راهنما و ارسال به معاونت پژوهش مدرسه علمیه (پیوست شماره ۱۱).
- ۱۷- دریافت تأیید استاد داور جهت دفاع یا اصلاحات احتمالی (پیوست شماره ۱۲).
- ۱۸- شرکت در جلسه دفاعیه جهت ارائه گزارش شفاهی تحقیق.
- ۱۹- اعمال اصلاحات احتمالی مطرح شده در جلسه دفاعیه حسب تشخیص هیئت داوران، به تناسب سنوات مجاز تحصیل و طی حداکثر ۴۵ روز.
- ۲۰- طرح درخواست اعتراض به نتیجه داوری و ارائه به معاون پژوهش مدرسه در صورت مردود شدن تحقیق و تمایل طلبه برای تجدیدنظر، حداکثر ۳ روز پس از جلسه دفاعیه.
- ۲۱- بازنویسی تحقیق پایانی در صورت مردود شدن و با لحاظ حداکثر سنوات مجاز تحصیل.
- ۲۲- پیگیری تجدید فرایند دفاع از تحقیق پایانی در صورت لزوم.
- ۲۳- دریافت نتیجه ارزیابی هیئت داوران مبنی بر قبول تحقیق پایانی از معاونت پژوهش مدرسه علمیه (پیوست شماره ۱۸).
- ۲۴- مجلد نمودن تحقیق پایانی و الصاق پیوست شماره ۱۸ به آن.
- ۲۵- ارائه فایل الکترونیکی (Cd) در قالب یک فایل Word و یک فایل Pdf و یک نسخه چاپی صحافی شده به معاونت پژوهش مدرسه علمیه.

فصل دوم: آیین نامه محتوایی تحقیق پایانی

الف) چکیده

گونه شناسی چکیده

- چکیده موضوع نما؛ بیانگر عناوین اصلی و فرعی و فرعی تر تحقیق است.
- چکیده نقدنما؛ بیانگر کاستی ها و ناراستی های تحقیق است.
- چکیده فراگیر و تمام نما؛ نشان دهنده خلاصه همه ی مطالب نوشته شده است. در مقالات و تحقیقات پایانی و پایان نامه ها از این مدل چکیده نویسی استفاده می شود (درسنامه ی پژوهش، ص ۱۷۳).

اهداف چکیده

هدف از چکیده در آغاز یک منبع، آشنا کردن خواننده و ایجاد آمادگی در او برای جستجو در همه‌ی آن منبع است. چکیده معمولاً به خواننده کمک می‌کند که بتواند با ارزیابی محتوای متن، میزان ارتباط و کارایی آن را در اهداف مطالعاتی و پژوهش خود دریابد (خودآموز مقدمات پژوهش، حسن اسلام‌پور کریمی، ص ۴۱۶).

محورهای چکیده

- ۱- بیان اجمالی از مسأله تحقیق و اهمیت آن
- ۲- گزارش کوتاه از ابعاد تحقیق
- ۳- بیان اجمالی از پیشینه و روش حل مسئله
- ۴- بیان نتایج و دست‌آوردها، به ویژه نو یافته‌های تحقیق
- ۵- ارائه کلیدواژه (درسنامه‌ی پژوهش، ص ۱۷۲؛ خودآموز مقدمات پژوهش، ص ۴۱۷)

حجم چکیده

حجم چکیده به حجم نوشتار بستگی دارد، با این حال قاعده این است که چکیده در مقاله ۱۵۰ واژه، در تحقیق پایانی و پایان‌نامه ۳۰۰ واژه‌ی معنا دار است (خودآموز مقدمات پژوهش، ص ۴۱۶).

زبان چکیده

چکیده باید کاملاً منسجم، گویا، کوتاه و پر معنا باشد. عباراتی مانند «در این نوشته»، «در این پایان‌نامه»، «باید بگویم»، «ناگفته نماند» و «البته گفتنی است» حشو، قبیح و اشتباه است. توصیه می‌شود چکیده چند بار ویرایش و بازخوانی و یا به اهل فن نشان داده شود.

چکیده‌ها همیشه باید با قلم و سبک محقق نوشته شود. (خودآموز مقدمات پژوهش، ص ۴۱۷)

ب) مقدمه

در حقیقت مقدمه، زمینه‌سازی برای آغاز تحقیق است که با بیانی کوتاه از مسأله، اهمیت و انگیزه‌ی انتخاب آن، پیشینه تحقیق و ارائه‌ی نمایی کوتاه و گویا از فصول تحقیق نگاشته می‌شود (درسنامه‌ی پژوهش، مجید حیدری فر، ص ۸۱).

به عبارت دیگر، نویسنده باید در مقدمه به این چهار پرسش پاسخ دهد:
چه می‌خواهم بنویسم؟ چرا می‌خواهم بنویسم؟ کاستی‌های کار پیشین و نوآوری نویسنده چیست؟ و چگونه می‌خواهم بنویسم؟ (خودآموز مقدمات پژوهش، ص ۴۱۰)

ج) طرح‌نامه (کلیات تحقیق)

۱- تعریف و تبیین موضوع

تعریف: بیان اجمالی موضوع تحقیق یعنی تعریف کوتاهی از متغیرها و کلید واژه‌ها.

تبیین: طرح مسئله، تبارشناسی مسئله، حدود و دامنه مسئله را در بر می‌گیرد.

توضیح: روش طرح مسئله باید بگونه‌ای باشد که ضمن اشاره به واقعیت‌های موجود و پذیرفته شده، از دل آن‌ها پرسشی بی‌پاسخ استخراج شود.

مثال برای تعریف و تبیین:

عنوان: «کارکرد آموزه‌ی فطرت در متون اسلامی»

فطرت که به معنای آفرینش ویژه است، یک امر فراحیوانی در انسان است و در بسیاری از متون اسلامی، مانند قرآن و روایات، به آن اشاره شده است. این نوع خلقت در همه‌ی انسان‌ها مشترک است. از سوی دیگر، مخاطب معارف اسلامی، اعم از عقاید، احکام و اخلاق، انسان است. در اینجا این پرسش مطرح است که این خلقت ویژه و وجه ممیزه‌ی انسان‌ها چه فواید و کارکردهایی در زمینه‌ی پذیرش و فهم معارف سه‌گانه‌ی اسلام دارد. بحث فطرت در علوم مختلفی مانند فلسفه عرفان، کلام و تفسیر قرآن بررسی شدنی است؛ اما رویکرد این مجموعه تفسیری است و در صدد است تا با عرضه‌ی پرسش خود به آیات و روایات، به پاسخ درست برسد. کارکرد فطرت در هر سه حیطه، بیشتر بر اساس تفسیرهای شیعی، به ویژه *المیزان*، بررسی خواهد شد؛ هر چند بر بحث اخلاق تمرکز بیشتری خواهد شد. (*خودآموز مقدمات پژوهش*، صص ۱۱۸-۱۱۶).

۲- اهمیت و ضرورت

اهمیت: در این قسمت محقق باید به این امر اشاره کند که موضوعش به خودی خود در مهندسی فرهنگ و عقاید ما چقدر اهمیت دارد، و توضیح دهد که اگر از موضوع انتخابی غفلت شود، چه عوارضی پیش می‌آید، و می‌توان به پیامدهای مثبت تحقیق در این موضوع اشاره کرد (*خودآموز مقدمات پژوهش*، ص ۱۱۸)؛ یعنی انجام این تحقیق در این مقطع زمانی، چه مشکل یا مسئله‌ای را حل می‌کند و چه تأثیری در پیشبرد علوم دارد.

ضرورت: اختلاف آرا در مسئله، کمبود اطلاعات و ایجاد خلأ معرفتی در یک زمینه، اشاره به ناسازگاری اطلاعات موجود یا ابهام و خلط در مباحث، می‌تواند ضرورت بحث را توجیه کند (*خودآموز مقدمات پژوهش*، ص ۱۱۸).

تفاوت هدف و ضرورت

ضرورت چیزی است که پیش از تحقیق وجود دارد و احساس می‌شود؛ اما هدف چیزی است که مطلوب ماست و می‌خواهیم بدان دست یابیم؛ همچنین، می‌توان گفت که ضرورت، علت انجام تحقیق است؛ اما هدف، نتیجه و حاصل تحقیق است. (*خودآموز مقدمات پژوهش*، صص ۱۱۹-۱۱۸).

مثال برای اهمیت و ضرورت:

بررسی نقش فطرت، به‌عنوان اساس معرفت اسلامی، شناختن سرمایه‌ی مشترک همه‌ی انسان‌هاست و نقطه‌ی مهمی در آغاز هرگونه تعلیم و تربیت است و کسب معارف دیگر را تسهیل می‌کند. استقرا و تبیین نقش‌ها و کارکردهای فطرت، در عصر حاضر - که با وجود تلاش‌های هدایت‌گرانه، انواع انحراف‌ها در برخی انسان‌ها دیده می‌شود - می‌تواند در عرصه‌های اجتماعی و اخلاقی، ما را به آسیب‌شناسی و راهکارشناسی مؤثری رهنمون کند. این کارکردها، پراکنده‌وار و بیشتر غیرمستقیم، در

برخی منابع ذکر شده‌اند و گردآوری و تنقیح این نقش‌ها و کارکردها اثر جدیدی می‌طلبد که این نوشتار در پی پر کردن همین خلأ است.

۳- اهداف و فواید تحقیق

کارهایی که محقق در متن تحقیق انجام می‌دهد، همان اهداف اوست. برای فواید می‌توان اشاره کرد که در محافل علمی، آموزشی و پرورشی، صدا و سیما، مراکز درمانی و مراکز صنعتی و اداری می‌توانند از پژوهش او استفاده کنند.

مثال برای اهداف و فواید:

اهداف این بحث عبارت‌اند از: مفهوم شناسی فطرت، دسته‌بندی آیات مربوط به آن، تفسیر و تحلیل آیات، و توصیف و توجیه کارکردهای فطرت در حوزه‌ی عقاید، احکام و اخلاق. فواید: از این پژوهش ممکن است مسئولان تعلیم و تربیت و دست‌اندرکاران برنامه‌های تخصصی صدا و سیما استفاده کنند (خودآموز مقدمات پژوهش، ص ۱۲۰).

۴- پیشینه موضوع

پیشینه یا سابقه‌ی بحث به تحقیقات مدون و نامدون اشاره دارد که درباره‌ی مسئله مورد نظر ما انجام شده، و نوشته شده است.

در این قسمت محقق باید به سه سوال اصلی پاسخ دهد:

الف) آیا محقق دیگری موضوع تحقیق او را بررسی کرده است؟

ب) چه پاسخ‌هایی برای سوال تحقیق یافته است؟ (محقق دنبال چه بوده و از چه مقدمات علمی برای رسیدن به نتیجه استفاده کرده است؟)

ج) چه ایرادی به تحقیق انجام شده وارد است؟ (چه میزان از مسئله پژوهش حاضر را پوشش می‌دهد؟)

بنابراین، شیوه‌ی درست پیشینه نویسی آن است که محققان، پس از مطالعه و بررسی سوابق مسئله اگر سوابق متعددند، آن‌ها را در چند دسته مشخص کنند و در هر دسته یک یا دو منبع مهم را یادآور شوند و محتوای کلی آن منابع را بیان، و ضمن برجسته سازی کاستی‌های آن‌ها، برنوآوری خود تأکید کنند.

در گزارش از پیشینه‌ی تحقیق، بهتر است ترتیب زمانی را رعایت شود و مشخص شود که محققان، در منابع تحقیق در طول زمان، چقدر به این مسئله نزدیک شده‌اند و چه اندازه بدان پاسخ داده‌اند و یا هیچ پاسخی نداده‌اند.

مثال: نگارش پیشینه برای عنوان «کارکردهای فطرت در متون اسلامی»

باید با مراجعه به نخستین منبعی که کوشیده است نقش فطرت را روشن کند، توضیح دهید که نویسنده‌ی آن تا چه اندازه نقش‌شناسی کرده‌است. سپس، با مراجعه به منابع بعدی، توضیح دهید که نویسندگان آن‌ها در کدام قسمت از کتابشان و با چه روش و تا چه اندازه توانسته‌اند کارکردها را بر شمرند. آیا توانسته‌اند حق مطلب را ادا کنند یا رویکردی تاریخی یا تطبیقی و یا رویکرد خاص

دیگری داشته‌اند و چه اندازه، در کارشان موفق بوده‌اند و کاستی‌ها و جنبه‌هایی که بدان نپرداخته‌اند چه بود، ویژگی‌ها و عناصر جدید در اثر شما، در مقایسه با آن‌ها چیست؟ (خودآموز مقدمات پژوهش، صص ۱۲۹-۱۲۸)

مثال ۲: عنوان: «راهبردهای تبلیغی در جهانی شدن فرهنگ اسلامی»

در پیشینه‌شناسی دو مفهوم جهانی شدن و در گذر زمان و نگاه مکاتب و متفکران به آن و روش‌های ترویج فرهنگ و جهانی شدن به عنوان یک مبحث مطالعاتی در علوم انسانی و ادبیات گفتمانی آکادمیک و روش‌ها ابزارهای نوین تبلیغ فرهنگی مورد توجه قرار می‌گیرد.

در رابطه با موضوع جهانی شدن اسلامی تحقیقات ارزشمندی انجام گرفته‌است. از آن جمله:

۱- اسلام و جهانی شدن ترجمه (فقه العولمه)، آیت الله العظمی سید محمد حسینی شیرازی

۲- درآمدی بر اسلامی و جهانی شدن، دکتر سید عبدالقیوم سجادی

۳- تفکر شیعی و پدیده‌های جهانی شدن، دکتر مصطفی ادیب

۴- اسلام و جهانی شدن، دکتر عماد افروغ

۵- اصالت جاوید، گفتگوی تمدن‌ها در بوته نقد و نظر، سید حسین اسحاقی

۶-

و بسیاری از آثار دیگر که می‌توان وجه مشترک آن‌ها را بررسی مسأله‌ی جهانی شدن اسلامی دانست.

در کتاب سجادی بر مسأله اثبات جهانی بودن اسلام، در آثار آقای شیرازی و سایرین نشان دادن برتری اسلام بر دیگر تفکرها و فرهنگ، و کتاب اصالت جاوید بر برتری دین اسلام در گفتگوی تمدن‌ها به علت غنای معارف آن و به مسائلی نظیر جهانی شدن در پرتو حکومت مهدوی، تعریف جهانی شدن غربی و اسلامی و تقابل مدینه‌های فاضله و موعود با هم نیز توجه شده است.

اما در زمینه‌ی پیشینه‌ی مسأله‌ی مورد بررسی (راهبردهای تبلیغی در جهانی شدن فرهنگ اسلامی) بر اساس تتبع انجام گرفته اثر خاص و مستقلی یافت نشد، بنابراین شایسته است این زاویه مورد توجه جدی قرار گیرد. ناگفته نماند که در خصوص ابزارها و روش‌های انتقال فرهنگ در عصر کنونی به ویژه در بهره‌گیری از رسانه‌ها پژوهش‌های فراوانی به ویژه در غرب انجام گرفته و از بین شخصیت‌های قابل طرح در جامعه ایرانی افکار و آرا حضرت امام (ره)، رهبر فرزانه انقلاب، شهید آوینی و دیگر متفکران رسانه دینی رهنمودها و آثار قابل توجهی ارائه نموده‌اند که می‌تواند در این رساله مورد توجه قرار گیرد. (اصول و مهارت‌های پایان نامه نویسی، صص ۱۲۲-۱۲۱)

۵- سوال‌های تحقیق

سوال اصلی همان عنوان تحقیق پایانی است ولی به صورت سوالی مطرح می‌شود. سوال‌های فرعی: برای پاسخ کامل به پرسش اصلی باید آن را به چند سوال تجزیه کرد و به تدریج بدان پاسخ داد. به این پرسش‌های جزئی‌تر پرسش فرعی گویند که برای فصل‌های تحقیق پایانی،

«عنوان ساز» هستند. بنابراین، محقق که چهار پرسش فرعی دارد، تحقیق او نیز چهار فصل خواهد داشت.

مثال برای سوال اصلی و فرعی:

عنوان: «کارکردهای فطرت در معارف اسلامی بر اساس متون اسلامی»

سوال اصلی: کارکردهای فطرت در معارف اسلامی بر اساس متون اسلامی چیست؟
سوالهای فرعی: ۱. کارکرد فطرت در عقاید اسلامی چیست؟ ۲. نقش و کارکرد فطرت در استنباط احکام و فقه چیست؟ ۳. نقش فطرت در اخلاق اسلامی چیست؟ (خودآموز مقدمات پژوهش، صص ۱۲۳-۱۲۲)

۶- فرضیه تحقیق

الگوی ذهنی و بیانی حدسی و حکمی موقت درباره‌ی روابط متغیرهای تحقیق را فرضیه می‌گویند که همواره به شکل گزاره‌های کوتاه خبری می‌آید. به دیگر سخن، فرضیه همان گزاره‌ی ثابت نشده‌ای است که پژوهشگر برای اثبات آن، حرکت علمی برنامه‌داری را آغاز می‌کند؛ یعنی پاسخ‌های اجمالی و احتمالی برای پرسش‌های فرعی تحقیق است که در متن نوشته، اجمال و احتمال، جای خود را به تفصیل و استدلال می‌دهند (درسنامه‌ی روش تحقیق، ص ۳۷).

نکاتی را که در نوشتن سوال‌ها و فرضیه‌های تحقیق باید رعایت نمود عبارت است از:

- الف) فرضیه‌ی تحقیق باید به صورت جمله‌ی خبری ذکر شود.
- ب) فرضیه در تحقیقات، علی و همبستگی لازم است؛ اما در تحقیقات توصیفی ضرورتی ندارد.
- ج) سوال تحقیق باید به صورت جمله‌ی پرسشی ذکر شود.
- د) میان فرضیه‌ها و پرسش‌های تحقیق باید پیوندی ساختاری وجود داشته باشد؛ یعنی در برابر هر پرسش فرعی، باید فرضیه‌ای در قالب جمله‌ی خبری بیاید.

۷- پیش فرض‌های تحقیق

به گزاره‌های ثابت شده در هر دانش گفته می‌شود که هر محقق در تدوین پژوهش‌نامه‌اش بدان‌ها استناد می‌کند، بی‌آنکه در پی اثبات آن‌ها باشد. به دیگر سخن، پیش فرض‌ها همان «اصول موضوعه» است که دانش پژوه پیشاپیش باید تکلیفش را با آن‌ها روشن سازد، سپس به کاوش بپردازد؛ یعنی پاسخ پرسش‌های فرعی‌تر و مباحث مقدماتی و مبادی تصویری و تصدیقی که در روشن شدن صورت مسأله، امدادگر دانش پژوهند (درسنامه‌ی روش تحقیق، ص ۳۷).

۸- روش تحقیق

روش در تحقیق یعنی چگونگی پاسخ‌گویی به پرسش تحقیق است (خودآموز مقدمات پژوهش، ص ۱۳۲).

۱- بنیادی یا راهبردی؛ هدف: آشکارسازی حقیقت.

۲- کاربردی یا عملی؛ هدف: مشکل گشایی و نیاززدایی.

۳- گسترشی یا توسعه ای؛ هدف: ارتقای وضعیت از موجود به مطلوب.

هدف پژوهش به اعتبار

۱- توصیفی و گزارشی؛ بیان اوصاف یک پدیده که برای شناخت بیشتر از وضعیت موجود یا کمک به فرآیند تصمیم سازی انجام می شود.

۲- تبیینی و استدلالی و استنباطی؛ بیان صورت مسأله و احتمال ها یا دیدگاه های گوناگون و ارائه ی راه حل استدلالی و استنباط نتایج.

۳- تفسیری و نظریه پردازی؛ معنا شناسی واژگان کلیدی به گونه ی مفهومی و گزاره ای، نیز بیان چگونگی پیوند میان آن ها.

۴- تحلیلی و انتقادی؛ بازخوانی و بازپژوهی و بیان ناراستی ها و کاستی های یک متن یا نظریه

۵- تولیدی و نظریه سازی؛ ارائه نظریه ی نو یا پردازشی تازه از نظریه ی کهنه

پژوهش به اعتبار داده پردازی

۱- مسأله محور؛ تحلیل و تبیین آن با شناخت صورت مسأله و پیشینه شناسی و داده گزینی. (علوم انسانی)

۲- فرضیه محور؛ ابطال یا اثبات آن با شناخت متغیرهای فرضیه و آزمون و نتیجه گیری. (علوم تجربی)

۱- موضوع محور

۲- متن محور؛ مانند تفسیر آیات قرآن و شرح ادعیه و زیارات.

پژوهش به اعتبار محور حرکت پژوهش

۱- میدانی و نامحدود؛ مانند بررسی نقش رسانه ها در پیشرفت یا پسرفت فرهنگی خانواده یا علل افزایش طلاق در دهه ۹۰

پژوهش به اعتبار
قلمرو و تحقیق

۲- محیطی و محدود؛ مانند چیستی و چگونگی و چرایی امر و دلالت آن به امتثال فوری.

۱- شنیداری و دیداری؛ ویژگی: گزینش آگاهانه افراد؛ حفظ حرمت و حریم آن ها؛ پرهیز از تفسیرهای ناروا و دل خوانی های نابجا.

ابزار پژوهش
های میدانی

۲- نوشتاری و پرسش نامه؛ ویژگی: بیان انگیزه ها و هدف های تحقیق با گزینش آگاهانه ی افراد؛ حفظ حرمت و حریم افراد؛ ارائه ی پرسش های منطقی و شفاف.

۱- کتاب و مقاله

۲- مواد طبیعی و آزمایشگاهی

۳- عناصر صنعتی و کارگاهی

ابزار پژوهش
های محیطی

*برای اطلاعات بیشتر رجوع شود به کتاب درسنامه پژوهش صفحات ۵۶-۵۳.

۹- مفاهیم و متغیرها

محقق در این قسمت باید تعریف روشن، دقیق و گویایی از مفهوم یا متغیرهای دخیل در حد یک یا دو سطر بدون ذکر منابع ارائه دهد.

این تعریف چارچوبی را فراهم می کنند تا پژوهشگر بر اساس آن ها، به مسئله مورد بررسی بپردازد. برای اینکه یافته های پژوهش، تعمیم پذیر و تکرار شدنی باشند، متغیرها یا مفهوم ها می بایست تا حد ممکن به صورت صریح و روشن تعریف شوند (اصول و مهارت های پایان نامه نویسی، سید حسن اسحاقی، ص ۹۹).

بعضی واژه ها ظاهراً ساده به نظر می رسند و ممکن است محقق احساس کند به تعریف نیاز ندارد، در صورتی که این طور نیست و گاه نیاز به تعریف پیدا می کنند، حتی واژگان عمومی که در هر تحقیقی بار معنوی خاصی به خود می گیرند؛ مثلاً واژه های سواد یا مهاجرت اگرچه عمومی هستند و مفهوم آن ها در ذهن هر شنونده ای شکل می گیرد، باید دانست که مهاجرت انواعی دارد و سواد نیز سطوح

مختلفی را شامل می‌شود و محقق باید در طرح خود دقیقاً نوع مهاجرت یا سطح سواد مورد نظر ذر تحقیق خود را مشخص کند (مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، محمد رضا حافظ‌نیا، ص ۳۰۰).

۱۰- ساختار تحقیق

تعداد و عناوین فصل‌ها یکی دیگر از عناصری است که در طرح تحقیق باید مشخص شود. پژوهشگر باید در طرح تحقیق خود با توجه به سؤال‌های تحقیق، توضیح دهد که فصل‌های پژوهش نامه او، چه تعداد و دارای چه عناوینی هستند؟ البته ممکن است در ضمن تحقیق، این فصول با اندکی تغییر مواجه شود که این امر طبیعی و قابل پیش‌بینی است. در هر حال، این تغییرات نیز باید دارای دلایل قانع کننده‌ای باشد (اصول و مهارت‌های پایان نامه نویسی، ص ۱۱۰).

۱۱- محدودیت‌ها، مشکلات و موانع تحقیق

در این قسمت به مشکلاتی اشاره شود که ممکن است برای هر محقق در صورت تحقیق در این موضوع، معمولاً با آن روبه‌رو شود؛ مثلاً کمبود منابع یا جدید بودن مسئله تحقیق، دو جانبه بودن و مشکل تفکیک میان زوایای آن، حساسیت خاص موضوع و دشواری انتخاب ادبیات مناسب برای آن، و زبان بیگانه‌ی بیشتر منابع. اینکه شهر شما کتابخانه مناسبی نداشته، یا اینکه محل تحصیل به دلایلی وقت شما را تمديد نکرده است، در یک رساله‌ی علمی، گفتنی نیست (خودآموز مقدمات پژوهش، ص ۱۴۸).

د) نتیجه‌گیری

نتایج، پاسخ نهایی به پرسش‌های تحقیق است که در آن باید به نکات برجسته، نوآوری‌ها و دستاوردها، بدون آب و تاب اشاره کرد.

در یک نتیجه‌گیری خوب باید به نکات زیر توجه داشت:

- ۱- باید توجه داشت که بسیاری از خوانندگان به نتیجه‌ی بحث شما بیشتر توجه می‌کنند.
- ۲- هیچ درست نیست که قسمت‌هایی از متن نوشتار عیناً در نتیجه تکرار شود.
- ۳- آوردن هرگونه ادعای جدید، که استدلال بطلد، در نتیجه ممنوع است.
- ۴- حجم نتیجه به اندازه‌ی دستاوردها و نوآوری‌های تحقیق باشد.
- ۵- نتایج را باید به ترتیب فصل‌ها نوشت.
- ۶- خوب است که در پایان فصل‌ها، در صورت لزوم، جمع‌بندی و نتیجه‌گیری شود. در این صورت، نتیجه‌ی نهایی، با در نظر گرفتن نتایج فصل‌ها خواهد بود و باید کاری کرد که خواننده احساس تکرار نکند. همچنین، می‌توان در پایان فصل، خلاصه‌ی بحث را آورد و در پایان تحقیق، نتیجه را بیان کرد (خودآموز مقدمات پژوهش، ص ۴۱۲).

تفاوت خلاصه و نتیجه:

خلاصه با نتیجه متفاوت است. خلاصه کوچک شده‌ی اصل است؛ مانند اینکه یک عکس ۴۰×۴۰ را

در مقیاس ۳×۴ کوچک کنند؛ اما نتیجه، حاصل آن چیزی است که بحث به صورت منطقی به آن انجامیده است (خودآموز مقدمات پژوهش، ص ۴۱۳).

ه) پیشنهادهای پژوهشی

پیشنهاد‌های پژوهشی به متخصصان، برای ادامه‌ی کار تحقیق در زمینه‌ی موضوع، بعد از نتیجه باید ذکر شود. این پیشنهادها و راهکارها معمولاً برای استفاده‌ی عموم مردم، مراکز و مؤسسات عمومی جامعه نیست، بلکه خطاب به متخصصان و پژوهشگرانی است که می‌خواهند کار را از زاویه و جنبه‌ی دیگری ادامه دهند که ما نتوانسته‌ایم یا نخواستیم، پیشنهاد کردن موضوعات پژوهشی، یک توصیه‌ی خاص است و با توصیه‌ها و راهکارهای عملی برای رفع یک معضل (مثلاً بی‌حجابی)، که در تحقیق از آن بحث کردیم، فرق دارد (خودآموز مقدمات پژوهش، ص ۴۱۳).

فصل سوم: شیوه نامه‌ی نگارش و ساختار شکلی تحقیق پایانی

الف) آیین نگارشی

۱- فهرست مطالب

فهرست مطالب نباید به صورت تایپ دستی باشد و برای ایجاد فهرست مطالب تحقیق پایانی باید از امکانات محیط word به صورت اتوماتیک استفاده شود.

۲- حاشیه صفحات تحقیق پایانی

تحقیق پایانی باید به صورت یک رو در کاغذ A۴ تایپ شود حاشیه‌ی سمت راست و بالا مساوی ۳.۵ سانتی‌متر و سمت چپ و پایین ۲.۵ سانتی‌متر و حاشیه‌ی بالایی صفحه اول هر فصل ۸ سانتی‌متر و فاصله‌ی بین خطوط ۱.۳۵ سانتی‌متر و بین خطوط پاورقی ۱ سانتی‌متر می‌باشد. (تعداد سطرها در هر صفحه ۲۴ سطر باشد)

*تبصره ۱: از به کار بردن کادر و تزئینات در صفحات تحقیق پایانی خودداری شود.

* تبصره ۲: اولین سطر هر پاراگراف باید ۱ سانتی‌متر تورفتگی داشته باشد.

*تبصره ۳: فاصله‌ی بین خطوط "**چکیده**" ۱ سانتی‌متر می‌باشد.

۳- شماره گذاری صفحات

صفحات قبل از مقدمه با حروف ابجد شماره‌گذاری می‌شوند. از مقدمه تا آخرین صفحه تحقیق پایانی با اعداد ترتیبی شماره گذاری می‌شوند (صفحات عناوین فصول نباید شماره صفحه داشته باشند اما در شمارش صفحات لحاظ می‌شوند) درج شماره صفحه در پایین و بصورت وسط چین بوده و فاصله شماره صفحات تا پایین ۱ سانتی‌متر می‌باشد.

۴- شماره گذاری موضوعات

عناوین اصلی در هر فصل به عناوین فرعی و زیر عناوین تقسیم می‌شود و به وسیله شماره مشخص می‌شوند. شماره سمت راست نشان دهنده‌ی عنوان اصلی و عدد سمت چپ شماره عنوان فرعی مد نظر است. اگر عناوین فرعی نیز دارای زیر عنوان باشند، شماره آن در سمت چپ می‌آید.

نمونه :

(عنوان اصلی / عنوان فصل) ۳- نقش معنویت در زندگی (فصل سوم)

(عنوان فرعی) ۳-۱- ویژگی‌های زندگی معنوی در اسلام (زیر فصل اول از فصل سوم)

(زیر عنوان فرعی) ۳-۱-۱- سعه صدر (زیر فصل اول از زیر فصل اول از فصل سوم)

(زیر عنوان فرعی) ۳-۱-۲- اعتدال (زیر فصل دوم از زیر فصل اول از فصل سوم)

*تبصره: عنوان فصل یا همان عنوان اصلی، چون در صفحه‌ای جداگانه در آغاز هر فصل می‌آید

نیاز به ذکر شماره ندارد. (رجوع شود به نمونه شماره ۲ انتهای جزوه)

۵- قوانین عمومی

۵-۱- کلمات مستقل باید از یکدیگر یک فاصله (Space) داشته باشند.

۵-۲- اجزای عناوین کتاب‌های عربی که از دو کلمه یا بیشتر تشکیل شده‌اند با یک فاصله (Space) از هم نوشته می‌شوند.

نمونه : تحف العقول، بحار الانوار

۵-۳- اسامی مرکبی که با یکی از ساختارهای نوشتاری کلمه‌ی «أب» آغاز می‌شود باید با نیم‌فاصله (Ctrl+Space یا Ctrl+-) نوشته شود.

نمونه : أبا عبدالله، أبو الحسن، أبي نصر

۵-۴- هرگاه پیش از کلمه‌ی «ابن» اسمی نیاید و اسم پس از آن هم مرکب نباشد «ابن» با نیم‌فاصله (Ctrl+Space یا Ctrl+-) نوشته می‌شود (ابن عباس) و در غیر این صورت با یک فاصله (ابن ابی عمیر).

۵-۵- «می» باید از فعل‌هایی که در ابتدای آن‌ها به کار رفته است با نیم‌فاصله (Ctrl+- یا Ctrl+Space) جدا شود.

نمونه : می رود / میرود ← می رود

۵-۶- صورت‌های «ام، ای، ایم، اید، اند» هرگاه پس از فعل مختوم به «ه، ه» بیایند با نیم‌فاصله (Ctrl+- یا Ctrl+Space) نوشته می‌شوند.

نمونه : گفته‌ام، رفته‌اند و ... استثنا: رفته است

۵-۷- نشانه‌ی جمع «ها» با نیم‌فاصله (Ctrl+- یا Ctrl+Space) نوشته می‌شود.

نمونه : بچه‌ها ← بچه‌ها / کتابها ← کتابها

آنها / آن‌ها ← آنها/ اینها / این‌ها ← این‌ها

۵-۸- برای کلمات مختوم به های بیان حرکت در حالت مضاف از حرف ی مستقل با نیم‌فاصله (Ctrl+- یا Ctrl+Space) استفاده می‌شود.

نمونه : خانه خدا ← خانه‌ی خدا

کلمه جدید ← کلمه‌ی جدید

۹-۵- پسوندهایی مانند «تر» و «ترین» با نیم فاصله (Ctrl+- یا Ctrl+Space) نوشته می شود.

نمونه: مهمتر ← مهم تر

کمترین ← کم ترین

۱۰-۵- در نوشته های فارسی همزه ی پایانی کلمات عربی نوشته نمی شود.

نمونه: انشاء ← انشا

املاء ← املا

علماء ← علما

۱۱-۵- همزه ی پایانی واژه ها در حالت اضافه به «ی» تبدیل می شوند.

نمونه: علماء معاصر ← علمای معاصر

۱۲-۵- همزه ی قطع باید حتماً نوشته شود.

نمونه: أحمد، إبراهيم، إلی، أناس، أب و ...

۱۳-۵- همزه ی میانی کلمات عربی باید حتماً نوشته شود.

نمونه: تأیید، تأسف، توأم و ..

۱۴-۵- حرکت گذاری حروفی که ممکن است اشتباه خوانده شوند الزامی است.

۱۵-۵- تحیت ها (علیه السلام)، (صلی الله علیه و آله) و ... با قلم Abo-thar و Bold (پُررنگ)

نوشته شود. نمونه: $\text{بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ}$ و ...

۱۶-۵- نام کتاب ها به صورت Bold (پُررنگ) و *Italic* (ایتالیک یا کج نویسی) نوشته می شود.

۱۷-۵- علامت های «،»، «:»، «؟»، «!»، «.»، «:» به کلمه ی پیش از خود می چسبند و از کلمه ی پس از

خود یک فاصله (space) دارند.

۱۸-۵- عبارت داخل گیومه «»، پرانتز () و قلاب [] باید به آن ها بچسبند و عبارت بیرونی باید از

آن ها یک فاصله داشته باشد.

۱۹-۵- اگر عناوین یا اجزای عنوان با حروف ابجد (الف ب ج د) مشخص شوند، پس از این

حروف حتماً باید از پرانتز استفاده شود:

الف) ب) ج) د) ...

۲۰-۵- هرگاه عناوین یا اجزای عنوان با عدد مشخص شود، پس از این اعداد حتماً باید از خط

فاصله استفاده شود:

۱- ۲- ۳- ۴-

۲۱-۵- خط فاصله باید از کلمه ی داخل و بیرون از خود یک فاصله داشته باشد، ولی چنانچه پس

از شماره یردیف قرار گیرد باید به آن بچسبند. تمامی خطها () و نیم خطها (-) باید با

کلیدهای ترکیبی Shift + j تایپ شود.

۶- نقل قول مستقیم

- ۱-۶- نقل قول‌های مستقیم باید حتماً داخل گیومه قرار گیرند و منبع آن‌ها در پاورقی ذکر شود.
- ۲-۶- چنانچه نقل قولی میان نقل قول دیگر بیاید (نقل در نقل) برای نقل قول میانی از علامت "....." استفاده می‌شود؛ مانند: «.....".....".....».
- ۳-۶- نقل قول و ترجمه‌ی آن در صورتی که بیش از سه خط باشد باید از سمت راست به اندازه‌ی ۳ سانتی‌متر (تورفتگی) جلوتر از دیگر سطرها قرار گیرد.

مانند نمونه‌ی زیر:

امام خمینی (ره) درباره‌ی این سنت الهی و حقیقت شگفت هستی چنین می‌فرماید:

«کسی که با قدم عبودیت سیر کند و داغ ذلت بندگی را در ناصیه خود گذارد وصول به عز ربوبیت پیدا کند. طریق وصول به حقایق ربوبیت سیر در مدارج عبودیت است و آنچه در عبودیت از آئیت و آنانیت مفقود شود در ظلّ حمایت ربوبیت آن را می‌یابد تا به مقامی رسد که حق تعالی سمع و بصر و دست و پای او شود، چنان‌که در حدیث صحیح و مشهور بین فریقین وارد است ...»

- * نقل قول‌های کم‌تر از سه خط تمام شرایط و ضوابط نقل قول‌ها را به غیر از تورفتگی دارد.
- * آیات و روایات نقل قول مستقیم محسوب می‌شوند؛ یعنی از سمت راست به اندازه‌ی ۳ سانتی‌متر جلوتر از دیگر سطرها قرار می‌گیرند. متن آیات شامل بند «ج»، متن روایات شامل بند «ی» و ترجمه آیات و روایات شامل بند «ط».

۷- پاورقی (پانوش)

پاورقی یا توضیحی است یا ارجاعی.

- أ) پاورقی توضیحی: اگر واژه‌ی یا عبارتی در متن نیاز به توضیح خاص یا ترجمه داشته باشد توضیح یا ترجمه آن در پاورقی آورده می‌شود.
- ب) پاورقی ارجاعی: مشخصات کتاب‌شناسی مأخذی که در متن از آن مطلبی به عبارت یا به مضمون نقل شده باشد.

- ۱-۷- پاورقی هر صفحه باید در پایین همان صفحه بیاید. شماره‌های پانوش در هر صفحه به صورت مستقل و با شماره ۱ شروع می‌شود.
- ۲-۷- بین اجزاء پانوش باید حتماً ویرگول قرار گیرد.
- ۳-۷- پس از شماره پانوش باید نقطه گذاشته شود.
- ۴-۷- در انتهای هر پانوش باید نقطه گذاشته شود.
- ۵-۷- اگر در ارجاع فقط از یک صفحه منبعی استفاده شود شماره صفحه بصورت ص ۱۸ نوشته می‌شود. اما اگر از چند صفحه متوالی استفاده شد به صورت صص ۱۵-۱۲ نوشته می‌شود.

نمونه ۱: مرتضی مطهری، *انسان کامل*، قم، انتشارات صدرا، ۱۳۶۸، ص ۱۸.

نمونه ۲: مرتضی مطهری، *انسان کامل*، قم، انتشارات صدرا، ۱۳۶۸، صص ۱۵-۱۲.

۶-۷- برای ارجاع آیات در پاورقی، نام سوره، شماره سوره داخل پرانتز و بعد شماره آیه می آید.

نمونه: نمل (۲۷)، آیه ۳۴.

۷-۷- مشخصات کتاب شناسی مأخذ برای اولین بار در پاورقی به صورت کامل ذکر می-شود و به ترتیب زیر می آید:

۷-۷-۱- نام و نام خانوادگی صاحب اثر

* از آوردن القاب و عناوینی همچون آقا، خانم، دکتر، علامه، آیت الله، حجة الله و ... برای صاحب اثر خودداری شود.

* اگر کتابی دو یا سه نویسنده داشته باشد به ترتیبی که نام آن ها روی جلد درج شده، آورده و بین اسامی نویسندگان نقطه ویرگول (؛) گذاشته می شود. اما اگر بیشتر از سه نویسنده داشته باشد نام و نام خانوادگی اولین نویسنده به همراه (و دیگران) آورده می شود.

۷-۷-۲- عنوان کتاب یا مقاله یا پایان نامه

* نام کتاب به صورت *Italic* (ایتالیک) و **Bold** (پُررنگ) نوشته می شود و نام مقاله داخل گیومه قرار می گیرد و پایان نامه به صورت **Bold** (پُررنگ) نوشته می شود.

۷-۷-۳- نام و نام خانوادگی محقق یا مصحح یا مترجم

* در صورتی که اثر محقق یا مصحح داشته باشد ← تحقیق ...

* در صورتی که اثر مترجم داشته باشد ← ترجمه ...

۷-۷-۴- نام منبع (مجله / روزنامه و ...) برای مقاله و نام واحد آموزشی حوزوی یا دانشگاه برای پایان نامه

۷-۷-۵- شماره مجله (برای مقاله)

۷-۷-۶- محل نشر (برای کتاب و مقاله) و محل واحد آموزشی حوزوی یا دانشگاه (برای پایان نامه)

۷-۷-۷- نام ناشر

* تبصره: برای پایان نامه در این قسمت به جای نام ناشر مقطع تحصیلی ذکر می شود.

۷-۷-۸- سال نشر

۷-۷-۹- نوبت چاپ (برای کتاب)

۷-۷-۱۰- جلد (برای کتاب)

۷-۷-۱۱- شماره صفحه

نمونه ۱: (کتاب)

زهرا فاطمی، نقش آموزه مهدویت در انقلاب اسلامی ایران، تهران، نشرنی، ۱۳۹۰، چاپ سوم، ج ۲، ص ۳۵.

نمونه ۲: (مقاله)

زهرا فاطمی، «سیمای کلان آرمان شهر مهدوی»، فصلنامه شیعه شناسی، شماره ۳۸، ۱۳۹۰، ص ۲۲.

نمونه ۳: (پایان نامه حوزوی)

زهرا فاطمی، نقش آموزه مهدویت در انقلاب اسلامی ایران، مؤسسه آموزش عالی حوزوی الزهرا (ع)، قم، پایان نامه سطح ۳، ۱۳۹۰، ص ۹۲.

نمونه ۴: (پایان نامه دانشگاه)

زهرا فاطمی، نقش آموزه مهدویت در انقلاب اسلامی ایران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه مفید، قم، پایان نامه کارشناسی ارشد، ۱۳۹۰، ص ۱۴۳.

۸-۷- شیوه تنظیم پاورقی در تکرارهای بعدی منبع

۸-۷-۱- اگر همان مشخصات بلافاصله و عیناً در پاورقی بعدی تکرار شود، به صورت زیر می آید:

نمونه: همان.

۸-۷-۲- اگر همان مشخصات بلافاصله تکرار شود و تنها شماره‌ی صفحه تغییر کند، به صورت زیر می آید:

نمونه: همان، ص ۳۵.

۸-۷-۳- اگر همان مشخصات عیناً ولی بافاصله تکرار شود، به صورت زیر می آید:

نمونه: زهرا فاطمی، همان، ص ۵۰.

*تبصره ۱: در صورتی که از چند اثر یک نویسنده، در تحقیق پایانی استفاده شده باشد اگر بافاصله باشد، باید علاوه بر نام نویسنده، نام کتاب حتماً ذکر شود.

نمونه: مرتضی مطهری، انسان کامل، ص ۲۲.

مرتضی مطهری، پیرامون انقلاب اسلامی، ص ۱۵.

*تبصره ۲: در صورتی که از چند اثر یک نویسنده، در تحقیق پایانی استفاده شده باشد اگر بدون فاصله باشد، باید بجای نام نویسنده، از کلمه‌ی "همو" استفاده شود و فقط نام کتاب و صفحه ذکر شود.

۸- نوع و اندازه‌ی قلم

نوع و اندازه‌ی قلم در هر نوشتار تحقیق پایانی تابع قوانین زیر می باشد:

أ) نوع و اندازه قلم صفحه‌ی «عنوان فصل» طبق «نمونه ۲» انتهای آیین نامه.

*در صفحه عنوان فصل، آوردن عناوین فرعی فصل بصورت چپ چین الزامی می‌باشد. (نمونه ۲)

ب) تایپ متون فارسی: قلم **B Lotus**، سایز ۱۴

ج) کلمات عربی (غیر از قرآن): قلم **Badr^۲** یا **O Badr**، سایز ۱۴.

نمونه: شیعة الرجل: أتباعه وأنصاره

د) آیات قرآن: قلم **QuranTaha**، سایز ۱۴ و به صورت **Bold** (بولد یا پُررنگ)

نمونه:

﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ﴾؛ «خدا به عدالت و نیکی کردن و

بخشش به خویشان فرمان می‌دهد و از کار بد و ناروا و ستمگری منع می‌کند، پندتان می‌دهد

شاید اندرز گیرید»

*تبصره ۱: آیات قرآن داخل ﴿﴾ آورده شود. برای آنکه از صحت اعراب قرآن اطمینان داشته

باشید از تایپ آیات خوداری نمودها آن‌ها را کپی و سپس نوع قلم و اندازه آن را تغییر دهید.

*تبصره ۲: ترجمه آیات بلافاصله پس از متن آیه و بعد از علامت نگارشی «» قرار گرفته

(مانند نمونه در بالا) و تابع قوانین مربوط به نقل قول مستقیم است.

ه) متون انگلیسی: قلم **Times New Roman**، سایز ۱۴

و) پاورقی: قلم **Badr^۲**، سایز ۱۲

ز) عناوین فرعی: قلم **B Titr**، سایز ۱۴

نمونه: ویژگی‌های زندگی معنوی در اسلام

ح) زیر عناوین فرعی: قلم **B Titr**، سایز ۱۲

نمونه: سعه صدر

ط) نقل قول مستقیم متون فارسی: قلم **B Nazanin**، سایز ۱۲، **Bold** (پُررنگ)، *Italic* (ایتالیک

یا کج‌نویس) (مانند ترجمه آیه در بند «ج»)

ی) نقل قول مستقیم متون عربی: قلم **Badr^۲**، سایز ۱۲، **Bold** (پُررنگ)، *Italic* (ایتالیک یا کج-

نویس) نوشته می‌شود.

نمونه: «شیعة الرجل: أتباعه وأنصاره»

ب) قرار گرفتن صفحات تحقیق پایانی

۱- جلد تحقیق پایانی

جلد تحقیق پایانی، بدون کادر (مانند نمونه ۱ انتهای آیین نامه). این صفحه در نسخه‌ی

صحافی شده به صورت زرکوب روی جلد تحقیق پایانی نوشته می‌شود. (در نسخه‌ی سیمی

شده هنگام دفاع این صفحه در ابتدای تحقیق پایانی به صورت تایی روی کاغذ **A_۴** و قبل از

صفحه‌ی سفید قرار می‌گیرد).

*نکته مهم: باید رنگ جلد تحقیقات پایانی سبز تیره باشد.

۲- صفحه سفید

۳- بسم الله الرحمن الرحيم (ساده و بدون کادر)

۴- تصویر (کپی) نتیجه ارزیابی هیأت داوران

تصویر (کپی) نتیجه ارزیابی هیأت داورانمبنی بر قبول تحقیقات پایانی (پیوست شماره ۱۸)

۵- صفحه تحمیدیه (ساده و بدون کادر)

۶- صفحه تقدیم (ساده و بدون کادر)

۷- صفحه تقدیر و تشکر (ساده و بدون کادر)

۸- چکیده

چکیده حداکثر ۳۰۰ کلمه و نباید بیش از یک صفحه A_4 باشد. در انتهای چکیده حتماً کلید واژه‌ها ذکر شود.

۹- فهرست مطالب

۱۰- مقدمه

۱۱- متن اصلی

شامل: کلیات، فصول تحقیق پایانی و نتیجه‌گیری

۱۲- پیشنهادهای پژوهشی

۱۳- فهرست منابع

۱-۱۳- فهرست منابع به ترتیب ذیل و بصورت جداگانه ذکر می‌شوند:

- منابع فارسی

- منابع عربی

- منابع انگلیسی (در صورت استفاده از منابع انگلیسی در تحقیق پایانی)

- مقاله

- پایان نامه

- سایت‌ها

*تبصره ۱: اگر از قرآن و نهج البلاغه در متن استفاده شده باشد، اول قرآن و بعد نهج البلاغه

بدون ذکر مشخصات، قبل از منابع فارسی و به صورت ستاره‌دار آورده شود.

*تبصره ۲: در تنظیم فهرست منابع، منابع به ترتیب حروف الفبای نام خانوادگی نویسنده

مرتب می‌شوند.

۱۳-۲- شیوه تنظیم مشخصات کتب در فهرست منابع:

نام خانوادگی، نام، عنوان کتاب، (مترجم یا مصحح یا محقق)، چاپ چندم، محل نشر،

انتشارات، سال نشر.

نمونه:

فاطمی، زهرا، *نقش آموزه مهدویت در انقلاب اسلامی ایران*، چاپ سوم، تهران، نشرنی، ۱۳۹۰.
*تبصره ۱: اگر از منابع مختلف یک نویسنده استفاده شود در فهرست منابع به جای تکرار نام نویسنده از خط تیره استفاده شود.

نمونه: مطهری، مرتضی، *انسان کامل*، قم، انتشارات صدرا، ۱۳۶۸.

_____، *پیرامون انقلاب اسلامی*، چاپ سوم، قم، انتشارات صدرا، ۱۳۷۵.
*تبصره ۲: اگر محل انتشار کتاب مشخص نباشد از کلمه «بی‌جا» و اگر نام انتشارات مشخص نباشد از کلمه «بی‌نا» و اگر سال انتشار مشخص نباشد از کلمه «بی‌تا» استفاده می‌شود.

نمونه:

فاطمی، زهرا، *نقش آموزه مهدویت در انقلاب اسلامی ایران*، چاپ سوم، بی‌جا، بی‌نا، بی‌تا.

۱۳-۳-شیوه تنظیم مشخصات مقالات در فهرست منابع:

نام‌خانوادگی، نام، «نام مقاله»، نام نشریه، شماره نشریه، سال انتشار.

نمونه:

فاطمی، زهرا، «سیمای کلان آرمان‌شهر مهدوی»، فصلنامه شیعه‌شناسی، شماره ۳۸، ۱۳۹۰.

۱۳-۴-شیوه تنظیم مشخصات پایان‌نامه در فهرست منابع:

نام‌خانوادگی، نام، عنوان پایان‌نامه، نام واحد آموزشی حوزوی یا دانشگاه، شهر محل واحد حوزوی یا دانشگاه، مقطع تحصیلی، سال تدوین.

پیوست

(نمونه ۱) (آرم الله اندازه قلم ۳۶)

شورای عالی حوزه علمیه قم (B Titr ۱۴)

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خاوران (B Titr ۱۶)

مدرسه علمیه الزهرا (ع) شهرستان (B Titr ۱۴)

تحقیق پایانی سطح دو (کارشناسی) (B Titr ۱۶)

عنوان (B Titr ۱۶)

دامنه تکالیف زن در قبال همسر (B Titr ۲۶)

استاد راهنما (B Titr ۱۲)

..... (B Titr ۱۴)

استاد داور (B Titr ۱۲)

..... (B Titr ۱۴)

پژوهشگر (B Titr ۱۲)

..... (B Titr ۱۴)

اردیبهشت ۱۳۹۵ (B Titr ۱۲)

فصل چهارم (B Titr ۲۸)

آسیب‌شناسی عدم رعایت تکالیف زن

(B Titr ۳۲)

– آسیب‌های دنیوی (B Titr ۱۶ – چپ چین)

– آسیب‌های اخروی

فهرست منابع

- ۱- اسحاقی، سید حسن، اصول و مهارت‌های پایان‌نامه نویسی
- ۲- اسلام‌پور کریمی، حسن، خودآموز مقدمات پژوهش
- ۳- حیدری فر، مجید، درسنامه‌ی پژوهش
- ۴- حافظ‌نیا، محمد رضا، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی